



JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 31.01.2022
Published /Yayınlanma 29.03.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Kaya, M. (2022). Haydar Ergülen'in şiirinde varoluşsal bir kaçış: Çocukluk. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(81), 315-323.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2977>



Mustafa KAYA

<https://orcid.org/0000-0002-9404-9555>

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara / TÜRKİYE

HAYDAR ERGÜLEN'İN ŞİİRİNDE VAROLUŞSAL BİR KAÇIŞ: ÇOCUKLUK AN EXISTENTIAL ESCAPE IN HAYDAR ERGÜLEN'S POETRY: CHILDHOOD

ÖZET

Sanatçılar modern dünyanın çıkmazlarından kurtulmak gayesiyle eserler üretmiş ve bu durumdan kurtulmaya çalışmışlardır. Bu ise eserlerinde farklı imgeler aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Türk Edebiyatı tarihlerinde 1980 dönemi şairleri arasında yer alan Haydar Ergülen ise dönemin imgeci şiir anlayışı çerçevesinde şiirlerini vermiştir. Haydar Ergülen'de varoluşsal kaçışın imgesi olarak çocukluk tem'i ortaya çıkmıştır. Şairin, şiirlerinde görülen çocukluk tem'i farklı disiplinlerden destekle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Modern şiir, Varoluş, Çocukluk, Geçmiş, Ben.

ABSTRACT

The artists have produced their works in order to get rid of the deadlocks of the modern world and have tried to get rid of this situation. This has emerged through different images in artists' works. Haydar Ergülen, who is one of the poets of the 1980 period in the history of Turkish Literature, gave his poems within the framework of the imaginative poetry understanding of the period. Childhood theme emerged as the image of existential escape in Haydar Ergülen. The childhood theme seen in the poet's poems has been tried to be revealed with the support of different disciplines.

Keywords: Modern poetry, Existence, Childhood, Past, Ego.

Issue/Sayı: 81

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

1. GİRİŞ

Türk Edebiyatı on dokuzuncu yüzyıla kadar nazım ağırlıklı bir edebiyat olagelmıştır. Arap-Fars edebiyatı etkisinde gelişme göstermiş, kendi muhtevasıyla beraber kendine has bir şiir oluşturmuştur. Değişen dünya değerleriyle birlikte, edebiyat da değişim göstermiştir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğunun son dönemleri tam bir kriz içinde geçmiştir. Bu dönem edebiyata da etki etmiş ve Batı tesiri içinde yeni bir edebiyat oluşumu başlamıştır. Sanatçılar eski şiiri bir kenara bırakarak, yeni bir şiir oluşturma gayreti içine girmişlerdir. Aruz vezni yerine Hece veznini seçmişler, bir taraftan şiiri yapı olarak bir değişime sokmuşlar aynı zamanda kaynaklık ettikleri unsurları değiştirmişlerdir. Halk edebiyatı ve unsurlarına yönelim gerçekleşmiştir. İçerik bakımından ise içtimai yapı, dönemin siyasi özelliklerini de göz önüne alındığında sergilediği görülmektedir. Osmanlı'nın son döneminden

Cumhuriyete doğru gelinirken, Mehmet Âkif, Yahya Kemal, Ahmet Hâşim gibi isimler Türk şiirinin önemli ana yapı taşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğilimler ışığında. Tanzimat'tan beri süre gelen değişim devam etmiştir. Tabii olarak Batı edebiyatı da bu dönem şairlerimizi etkilemiştir.

“Modernleşen dünyada, uç sınıflardan insanların bir araya toplanıp birbirlerinin yaşama biçimine tanık olduğu sanayi şehirlerinde, insan ilişkileri yeniden şekillenme yoluna girdi. Bu suretle modern şehir hayatının karmaşasından doğan sancılar, Avrupalı şairlere ve akımlara dalga dalga yansıyor modernleşme dediğimiz genel eğilim ortaya çıkarırken, bizde benzeri sancılar, varolmak kaygısının ağırlığı ile aynı zaman dilimi içinde ve onun perdesi ardında yaşanmaktadır.” (Eroğlu, 2005:7).

Eroğlu'nun bahsetmiş olduğu bu durum modern dünyanın çıkmazı içinde olan sanatkarlarımızda görülmüştür. Haydar Ergülen günümüzde de devam eden modern dünyanın karmaşası içinde şiir dünyasına girmiş, insanın var olmak kaygısı ve endişesi hayattaki durduğu konum itibariyle Haydar Ergülen'i şiir yazmaya itmiştir.

Tabii olarak Türk insanın sosyal yaşam ortamında gelişen Türk şiiri Batıdan farklılık gösterecektir. Haydar Ergülen şiirlerini kaleme aldığı 1980 sonrası dönemin şiir ortamı ve kendi iç dünyası onu bir geçmişe özlem ve arayışla “çocukluk” kavramına itmiştir. Yalnızlığı, korkuları modernleşen dünya üzerinde şair bir sığınak bulmaya, var olmaya çalışmıştır. Anthony Giddens *“Modernliğin Sonuçları”* kitabında; *“Ontolojik güvenlik, “varlık”la ya da fenomenoloji terimiyle “dünyada-olmak”la ilgidir. Ancak bilişsel olmaktan çok, duygusal bir olgudur ve bilinçdışında kök salmıştır.”* (Giddens, 2016:94) demektedir. Bu dünyada olma durumu Haydar Ergülen'de bir var olma kaygısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiir ise bir duygu işidir. Duygularını şiiri vasıtasıyla ortaya çıkarmış var olma sancılarını ortaya şiiriyle koymuştur.

Viktor Frankl'ya göre yaşam, anlamı üç ayrı yoldan keşfedilir:

“Eser üretmek veya bir çalışma yaparak; Bir durumu yaşayarak ya da bir insanla etkileşim haline girerek; mutlak bir acı duygusuna yönelik bir tutum geliştirerek. Söz konusu maddelerin birincisi başarı yolu, oldukça açık iken, İkinci ve üçüncü maddeler ise, biraz daha ayrıntı gerektirir.” (Frankl, 2015:125).

Haydar Ergülen de bu durumun şiir yazarak bir anlama kavuştuğunu söyleyebiliriz.

Haydar Ergülen'in varoluş sancılarını şiiri üzerinde bakmak için varoluş veya varoluşçuluk nedir, buna bakmak faydalı olacaktır. Bu nedenle de aşağıda bir tanım yapmaya çalışılmıştır.

Türk Edebiyatında Varoluşçuluk 1940'lardan sonra dönemin dergilerinde Avrupalı yazarların çevirilerini yaparak tanınmaya çalışılmıştır. Bu dergiler İstanbul dergisi, MEB'in *“Tercüme”* dergisi, Mavi Hareketinin temsilcileri tarafından çıkarılan *“Mavi”* dergisi bunlara örnektir. Atilla İlhan öncülüğünde, Demir Özlü, Ferid Edgü, Ahmet Oktay gibi yazarlar bu eğilim içinde olmuştur. Daha sonra ise *“a”* dergisi etrafında önemli çalışmalar yapılmış ve varoluşçu felsefe hakkında kimi özel sayılar çıkarılmıştır. Bu akımın Türk Edebiyatındaki yansımaları sayacağımız eserler ise; Demir Özlü'nün *“Bulanık”*, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kaleme aldığı *“Abdullah Efendi'nin Rüyalari”* ve Sait Faik'in son eserlerinden biri olan *“Alemdağ'da Var Bir Yılan”* buna örnektir. Bunun yanında bu akımın Avrupa'da yayımlanan eserleri tercüme yoluyla edebiyatımıza kazandırılmıştır. (Kurt, 2009: 140-147).

Varoluşçuluk Avrupa'da, özel olarak Almanya'da II. Dünya savaşının vermiş olduğu bunalım ve sıkıntı halinde etkisini artırmış ve daha sonra Fransa ve İtalya'ya tesir etmiş bir düşünce sistemidir. Asıl temsilcisi olarak görünen Sartre'dır ancak temeli Kierkegaard'a kadar uzanmaktadır. Varoluşçuluk nedir sorusuna ise:

“Şimdiye kadar muhtelif cevaplar verilmiş bir sorudur bu. Sözgelisi, Weil'e göre varoluşçuluk bir bunalım, Mounier'ye göre umutsuzluk, Hamelin'e göre bunaltı, Banfi'ye göre kötümserlik, Wahl'a göre başkadırış, Marcel'e göre özgürlük, Lukacs'a göre idealizm(düşüncülük), Benda'ya göre usdışıcılık (irrationalisme), Foulquié'ye göre saçmalık felsefesidir.” (Sartre, 2016:7)

yanıtını vermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere varoluşçuluk tanımı üzerine farklı görüşler mevcuttur.

Varoluşçular teist ve ateist olarak ikiye ayrılırlar. Teist varoluşçu olarak Kierkegaard, ateist varoluşçu olarak da Sartre'ı ele alabiliriz. *“Sartre'a göre, varoluşun özden önceliği anlayışı, inanan ve inanmayan varoluşçuları aynı noktada birleştiren özelliktir.”* (Taşdelen, 2017:23). Varoluşun özden önceliği sorunu

Taşdelen, Sartre'ın söylemleriyle şöyle açıklar: “Varoluşun özden önce geldiği söylenebilir ancak bu ne demektir? İlk olarak insanın olduğu; yani önce dünyaya gelen insandır, o var olur, insan bu aşamadan sonra tanımlanır ve belirlenir, özünü ortaya çıkarır, asıl benliğini kavrar.” (2017:22). Varoluşçular bu özden önce gelme meselesini ise sınırlandırmışlar ve sadece insan odaklı bir öz anlayışı tanımlaması yapmışlardır.

Varoluş kavramı bireye özgü bir düşüncedir. Varoluşun biricikliğini de gündeme getiren durum bireye özgü oluşudur. “Şimdi ve burada” sürekli bir oluştur varoluş. Taşdelen (2017:30) ise her varoluşun, diğer varoluşlar karşısında biricik olduğunu ve bu varoluşun her bir anının da kendi içinde biricik olabileceğini açıklar. Bu yüzden varoluş kişi odaklıdır ve farklı farklı varoluş hatta kişilerin ayrı ayrı varoluş sancıları vardır. Nitekim Haydar Ergülen'in kaleme almış olduğu şiirlerinde de bu yaklaşımı görmek mümkündür. O çocukluğun sancılarını varoluşsal bir sancıyla yansıtmakta ve bu kavramı şiirlerine ustalıkla işlemektedir.

Sartre'a göre, Kierkegaard bireyi ana gerçek sayar ve bu durum da ise toplumu hor görür; buradan yola çıkarak o şahsın varlığını ikame etmesi için toplumdan, kamudan, eşitlikten sıyrılması gerektiğini, bireyciliğin ancak boğuntu, kaygı, yalnızlık ve umutsuzluk içinde belireceğini öne sürer (2016:11). Ana gerçek olarak sayılan birey her ne kadar yalnızlık içinde debelense de ya da toplumsal varlığını kabullenmekte zorluk yaşasa da o toplum içinde yaşadığı sürece kamunun bir parçasıdır. Birey, yalnızlaşmaya başladığı andan itibaren toplumdan ayrılmaya başlar. Mustafa Kurt'a göre, şahıslar kendilerine yüklenen sorumluluğu kavradıkları zaman ve genellikle kendilerini toplumdan soyutladığı için çoğunlukla bunalım ve sıkıntı içine girer; söz konusu bu durum varoluşsal bir kaynağı işaret ettiği gibi, toplumdan soyutlanmanın beraberinde getirdiği bir yabancılaşmanın sonucu da olabilir. Başka bir ifadeyle öz benlik ya da kendi olmak, kendilik idrakine varmak yaşamın en zor ve mühim gayelerinden biri olmalıdır. Kişinin kendi beninden hariç ötekiyle yüzleşmesi onun kendi benliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Bundan dolayı; öteki olanı çözmeye çalışmak, onunla hesaplaşmak gerekebilir. Toplumun getirdiği kaide ve değerlere tepki olarak geliştirilen eleştirel tavır ahlâk-etik anlayışı içinde geçerli olmaktadır. Ahlakın bireysel kaynaklı bir algı ve değerler sistemi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Toplumun dediklerini yapmamız bizim daha ahlaklı olduğumuz anlamına gelmemektedir (2009: 151). Yabancılaşma kavramı başlı başına ele alınması gereken bir yaklaşımdır. Ancak bu çalışmadaki ana gaye çocukluk teminin Ergülen'in şiirindeki yansımaları tespit edebilmektir. Ancak yabancılaşma spesifik olarak çocukluk kavramının içinde de yer alır. Bu açıdan yabancılaşma ister istemez çocukluk özlemine vurguda da öne çıkabilmektedir. Çocuk toplumsal veyahut feodal yapının dikte ettiği kaideler içinde yabancılaşma çekebilir ve bu yabancılaşma bir süre sonra yalnızlık temini ortaya çıkartabilir. Oysa çocukluk hayatın farkındalığını çözüme zamanı olarak çözümlenebilir. Haydar Ergülen'de var olma durumlarından birisi de çocukluktur. Çocukluk kişinin modern dünyada ben'ini bulmaya çalıştığı sahici bir tavrın tezahürü olan döneme kişinin kaçışını ifade eder. Haydar Ergülen'de oluşan bu durumu çocukluk teması üzerinden görmeye çalışılacaktır.

2. GEÇMİŞE YÖNELİK BİR SES ve TUTUNACAK BİR DAL: ÇOCUKLUK

Modern çağda yaşayan sanatkarların birçoğunda görülen, dış dünyanın sanatçının ruhuna vermiş olduğu tahribattan uzak, daha kapalı ve kendini ontolojik olarak güvende hissettiği çocukluk yılları sanatkarların bir nevi bu dünyadan kaçtığı ve ona sığındığı bir alan olmuştur. Geçmişe dönük bir duyum veya ses olarak da adlandırabileceğimiz bu durum sanatkar muhayyilesinde önemli bir yer eder. Modern dünyada sanatkar içine düşmüş olduğu bu durumu anlamlandırma gayesiyle eserler ortaya koyar. Bu durum sanatkar için bir üretme halini alır.

Şair, Haydar Ergülen de bu çocukluk temi şiirinde önemli bir yer kapsar. Şiir yazmaya başladığı dönemde ortaya koymuş olduğu eserlerden günümüze değin bu tavrını sürdürmüştür. Geçmişe dönük bir ses olan çocukluğa özlemini, modern zamanların şaire vermiş olduğu zararlardan bir kaçış olarak yorumlamak mümkündür. Gaston Bachelard “Düşlemenin Poetikası” isimli eserinde çocukluk dönemini şu şekilde yorumlanabilir.

“Bugünkü bu yalnızlıklar, bizi ilk yalnızlıklara kavuşturur. Söz konusu bu ilk yalnızlıklar çocuklarda yer edinen yalnızlık bazı ruhlarda kalıcı izler bırakabilir. Hayat süresince, poetik düşünme için, yalnızlığın neler doğurabileceğini öngören bir hayal için hassaslaştığı söylenebilir. Bu mutsuzluk durumunu çocuklar yetişkinlerden öğrenir. Yalnızlıkta, acılarını hafifletebilir. Bu dünyada çocuklar kendilerini rahat hissettiklerinde kendisini kozmzun oğlu sayabilir. Bu durumda, yalnız kaldığı süre içinde kendi kurduğu hayallerin efendisi olur olmaz, çocuk hayal kurmanın hazzını ve mutluluğunu tatmış olur; daha sonra bu durum şairlerin

mutluluğu olup çıkacaktır. Hayal eden bireyler olarak hayatımızda var olan yalnızlık ile çocukluğa ait yalnızlıklar arasında iletişim olduğunu hissetmemek cidden mümkün müdür? Sakin herhangi bir düşünce ortamında, çocuk iken yaşadığımız yalnızlıklara bizi yeniden teslim edecek olan yokuşa kendimizi çoğunlukla bırakmamız sebepsiz değildir.” (Bachelard, 2012:105-106)

Buradan anlıyoruz ki sanatkar muhayyilesinde çocukluk önemli bir yer tutar. Sanatkarın yalnızlığına değinir ve oralarda dolaşır.

“Bir çocuğun düşüyüm ben
büyülü yaz akşamları
ben üflerim mızıkaya söyler
sesimiz tutar sokakları

ılık bir ses taşıyım yorulmadan
sonsuz özlemler büyütürüm yarına
ben mızıkaya çalarım
siz onu duymasanız da
mızıkamın içindedir yaşam
kardeşler ben çalayım siz görün
nasıl geçilir kiraz rengi sokaklar
soluk soluğa yeni aşklarla
yorulmaz yaşlı bir yürek bile
gülüşler ona akar da

ben mızıkaya çalmazsam
ne özlemleriniz olur ne ayrılıklarınız
yalnız bir yıldız gibi boşluğa
düşer yaşlı dünyanız

bir çocuğun düşüyüm ben
mızıkamın sesi yeryüzüne değer
uyurum uyanırım hep aynı şarkı
ne sesim eksilir ne umut biter.” (Ergülen, 2013:15).

Haydar Ergülen “Düşler Bir Ses Bulur Bende” isimli şiirinde Bachelard’ında ifade ettiği hayal eden veya düş kuran bireyin ve yaşanan yalnızlıkların ifadesini görürüz. “Bir çocuğun düşüyüm ben büyülü yaz akşamlarında” dizesi Bachelard kavramsallaştırdığı düş kurmaya denk düşer. Şair Çocukluk döneminin saflığı ve özlemi içindedir. Modern dünyadan kaçmak ve onun ben’ine verdiği zararlardan kurtulmak için yalnızlık hisseden ruhun bir sığınağı olarak çocukluğunu arar. Sokaklarda çalan mızıkaya sesi çocukluğun bir duyumu olarak şair şiirinde bunu imler. Bu ses şairin içindeki duyusu ve hislerin sesi yorumunu getirmek mümkün olacaktır. Şairin umudu tükenmez çünkü bir çocuğun düşünde büyülü yaz akşamlarında hissettiği duyguyu yakalar.

“Bir mektup da ‘çıt’ eder
tıpkı çıt-kanat bir arkadaş
şiirlerini bu dünyaya son mektup
olarak bırakmış gibi çıt-keder,
çıt-ömür, çıt-aşk, çıt-biter...”

Mektup kırılır...

45 yıl öncesinden

Çocukluk kadar eski şehrimden...

Şimdi öğretmenimiz yok, ödemiz yok

Şimdi aşk yok, çocukluk yok...

İlk aşk, 647 Emel, sarışın, göçmen,

“yazılmıyor mu şiir

Çocukluğu kaybetmeden?” (Ergülen, 2018:129).

Haydar Ergülen’ in “Aşk şiirleri Antolojisi” isimli kitabında “647 Emel” isimli şiirinde şairin maziye duyulan özlemi, çocukluk zamanlarındaki duyguya erişme isteği görülür. Şair modern dünyada aşk ve çocukluk gibi temiz olanı bulamaz. Şiiri bir araç olarak görür. O anlatmak istediği duyguyu şairlik sıfatını kullanarak aktarır. “Yazılmıyor mu şiir çocukluğu kaybetmeden” dizesinde bize bunu duyurur. Çocukluk kaybedilmiş ve şiir de aslında kaybedilen çocukluğu bulmak için yazılıyordur. Haydar Ergülen geçmiş dönemin bir iletişim aracı olan mektubu imgeleştirerek şiirine yedirmiştir. Mektup geçmişin bir sesi olarak karşımıza çıkar. Eskiye dönük bir olgu olarak şiirde belirir. Modern dünyada mektubu kırılan, çitirdayan bir şey olarak tarif eder. Nitekim bu durum mektup kavramının nostaljik bir hal almasıyla da bağlantılıdır. Onun, çocukluk evresinde bulunan mektuplaşma geleneği günümüz modern yaşantısında bulunmayan, kullanılmayan bir hal almıştır. Şair, mektubu çocukluğunun bir anısı olarak kullanır ve bunu imgesel bir tarzda ifade eder. Bu da bize şairin muhayyilesinde geçmişin sesi olan mektubu o dönemin hatırlatıcısı olarak karşımıza çıkarır.

“Eski mektuplarınızı atmayın

kağıttan uçak yapın

çocukluğunuza gönderin onları

Eski çocukları atmayın

pul yapın onları

mektubun kıymetini bilen bir pul

adresiniz yanlış olsa da

döner gelir sizi bulur.” (Ergülen, 2017:12).

Haydar Ergülen “Pul Çocuk” isimli şiirinde yine mektup ve pul gibi günümüz dünyasında kullanımı günden güne azalan ve artık nostalji olan iki kavramla karşılaşmaktayız. Bu kavramlar da çocukluğa özlem temini vurgulamaktadır. Nitekim pul ve mektup günümüzde ne kadar kullanılsa da geçmiş zamanda olduğu gibi bir iletişim aracından ziyade resmi kurum işleyişinde daha çok bulunmaktadır. Buradan anlaşılan bu iki kavram da Ergülen’ i çocukluk günlerine geri götürür.

Şiirde çocukluk, pul ve mektup kavramlarının birleştirdiğini görürüz. Bu kavramlar yine şairin muhayyilesinde geçmişin bir tavrı olarak ortaya çıkar. Bu tavır Haydar Ergülen için ulaşılmak istenen geçmişe giden anıların anahtarlarıdır. “Eski mektuplarınızı atmayın/ kâğıttan uçak yapın/ çocukluğunuza gönderin onları” dizesi bu duruma işaret eder. Bu durum açık bir şekilde ifade edilmiştir. Kâğıttan uçak yapmak yine bir çocukluk döneminin aktivitesidir. Şair o dönemin enstrümanlarını kullanarak muhayyilesinde oraya ulaşmaya çalışır. Bunu yine kâğıttan uçak kavramı ile açıklamak mümkündür. Bir ulaşım aracı olarak bu metaforu kullanmıştır.

“Şiire faydam yok, bari ağaçlara... olurum, olur.

hem bende yazılı, sözlü, yaşlı gözlü,

gözü yolda, gönlü bulutta yağmur da çoktur,

eski gözyaşları bile bulunur:

hepimizin çekmecesini var, gözyaşı çekmecesini,

acı çekmecesini, simli, keder çekmecesini, işli,
 çocukluk çekmecesini, gözlüklü, çocukluğundan mı
 desem ilk gençliğimden mi? Galiba en çok
 iki şeyi biriktirdim: biri sessizlik, diğeri ses
 ya da şöyle, biri iç yağmur, öteki yağmur
 gençliğin sonuna doğru ikisini de har vur
 dum savurdum, kendi sustuklarım da
 içinde her söze kandım ve her yağmuru
 üstüme alındım, bana yağıyor benim için
 yağıyor sandım.” (Ergülen, 2018:73)

“İzmir radyosu konuşması” isimli şiirinden aldığımız bu kısımda ise şair yine geçmiş günün yani çocukluk günlerinin özlemini taşır. Çekmece kelime anlamı itibariyle insanların eşyalarını muhafaza ettikleri alanlardır. Haydar Ergülen bu metaforla geçmişini yani çocukluk zamanlarını muhafaza etmek ister. Ona verdiği duygu durumunu bu metafor üzerinden bize hissettirir. Sadece muhafaza ettiği çocukluğu değil acıları, kederleri, gözyaşları ve ilk gençlik yıllarını da muhafaza etmek ister. Bu durum, modern dünyanın kısılcığında olan şair için bir kaçıştır ve bu kaçışta yalnızlık getirir. O, çocukluğunun güçlü ve güvenilir limanında kendisini koruma altına almak ister ve bunu şairliğiyle dile getirir.

“Şimdi çocukluğun çatısı kalktı ya üstümüzden
 yağmurun da eski tadı yok bu yüzden
 yağmur yağmıyor ki artık sudur yağın
 kırmızı kiremitlerin serinlemeyişi bundan” (Ergülen, 2018:75).

“İzmir radyosu konuşması” isimli şiirin devamında çocukluktan sonra o korunma kalkanı olan çocukluk çatısının kalkmasıyla ortaya çıkan güvensizlik durumunu şair belirtir. Çatı metaforu bize bunu gösterir. Yağmur-su ayrımı yapan şair yağmur ile çocukluk döneminin duygusunu yağmur kelimesiyle aktarmak ister. Yağmur, şair için artık anlamını yitirmiş bir sudur. Onun heyecanlandırıcı bir yanı kalmamıştır. Aynı zamanda çatı kavramının kalkmasıyla modern dünyanın şairin ben’indeki acılara karşı da korumasız kaldığının işaretidir. Bu ise çocukluk dönemine ulaşamayacak olmanın verdiği bir durum olabilir. Çünkü çocukluk dönemiyle işaret ettiği geçmiş zaman olgusu bize bunu gösterir.

“Çocuklar büyüdü, yağmurlar değişti, eski
 geveze yağmurların yerine ki onlar yağmaz da
 mırıldanırdı sanki, ince geveze derlerdi sanırım,
 ikindinin gevezeliği gibi sessiz, kekeme ve
 bir buluşma olarak kendisini bekleyenlerle
 mırıl mırıl hişt hişt usul usul içli içli
 yine yağsa yağmur konuşur gibi bizimle
 derdalar gibi bizden, yaraörter gibi içimizden
 sözyileştirir gibi, hatta sessizliği de onarır gibi
 gibi olsa yağmur her şey yağmur gibi yağsa
 çocukluk yağsa, mavilik yağsa, kardeşlik yağsa
 kimin yağdığı belli olmasa karışsak birbirimize
 sırlıklam olsak birbirimizden hangimiz yağmur
 hangimiz çocuk hangimiz mavi hangimiz şair
 belli olmasa da bir şiir çıksa hepimizden
 şimdi ne iyi gelir ne iyi gelir ne iyi gelir!” (Ergülen, 2018:75-76).

Haydar Ergülen, “İzmir radyosu konuşması” şiirinin son bölümünde çocukların büyümesiyle kaybedilen huzuru, güvenli alanı kaybettiğini şiirinde bize söyler. Yağmur metaforuyla bu açıkça bellidir. Çocukluk birlikte değişen bir yağmur vardır. Yağmura atfedilen mırıldanma ve onunla konuşması şairin iç huzurunu sağlama endişesi taşır. Yağmurla birlikte yağmasını istediği çocukluk onun için bir huzur olacaktır. Beklenen şey aslında geçmiş zamanın izlerini hissetmek ve o nostaljiyi yaşamak istemesidir. Tüm bunların sebebinde yatan öge romantik bir çocukluk özleminden ziyade sahiciliğe ulaşmak gayesidir. Çünkü modern dünya şaire gerçeklikten uzak, yapay ve plastik bir duygu verir. Bu durum ise şair için olumsuz bir duygu yansıması olarak karşımıza çıkar. Çünkü şair, çocukluğunun yaşantılarını gerçek bir atmosferde bugüne ulaştırmak ister. Bu durumun ise şairin kendisini güven içinde tutabileceği bir alan kurgulamasına sebep olur. Şiirlerinin bunu sağladığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

“Suyun sesine uyudum

ayaklandım

tuttular

suşuz bir anı yok gibi çocukluğumdan

uzun bir uyku buldum

girdim içine

unuttular

bulutlara tırmanmak istemez mi bir insan

bir diş gibi ağrıdım

ölümü göresiye

uyuttular

söyleseler çıkar mıydım hiç hayatın koynundan” (Ergülen,2013:74).

Şair, “Çocukluğun Yüzyılları” şiirinde geçmişe ve çocuk olduğu o zamana dair bir özlem duyduğunu bu şiirinde de bize gösterir. “Ölümü göresiye uyuttular” ifadesi bizde modern dünyanın karmaşası ve sahiciliğinin olmayana tarafını gösterir. “Uzun bir uyku buldum girdim içine” burada ise uyku kavramıyla bunu imgeleştirmiştir. Bir uyku ve ölüm hali gibi yansıtır. Çocukluk dönemi ise sahiciliğin olduğu dönemdir. Çünkü; “Çocukluk, her haliyle en temiz ve doğal olanı karşılarken, aynı zamanda da ‘ilk karşılaşmanın gerçekleştiği bir alandır. Çocukluk döneminde meydana gelen bu ilk karşılaşmanın, hayatın diğer dönemlerinde olabilecek karşılaşmalardan ayrı bir yönü vardır. Çocuklukta meydana gelen nesnelere, olaylarla ve kişilerle olan bu karşılaşma her şeyden öte sahicidir ve taklit edilemez. Bu durum, o karşılaşmayı yaşayana özeldir ve onun anlam dünyasında uçsuz bucaksız bir derinlik kazanabilir.” (Tüzer, 2012: 155-156). Tüzer’ in bu yorumu çocukluk döneminin sanatkarın ruhundaki yerinin ne kadar önemli olduğunu bize gösterir. Bu durum Haydar Ergülen ’de açıkça ortaya çıkmıştır.

“(…) Yorgunum, yağmur

Bir daha yağmayacak

Yağmurdan önceydi çocukluğum bile

Yok şimdi benim yerime göğe bakacak

Gözlerini bulutlu gözlerde unutacak...

(...) yağmurdan önceki gözlerimi bir açabilsem

Yeniden merak etse beni o eski çocuk

Onun gözleriyle sorardım:

Ne gitti ne kaldı?

Ölüme de bakardım eskisi gibi

Göğe baktığım gibi çıplak ve mavi

Hülyalı ruhu gibi onun içinden bakardım da

Gözlerimde bir dalgınlık bulutu gezinirdi: küs

Bir çocuk gibi soruları karşılıksız kalan:

Ne gitti ne kaldı? (...)” (Ergülen, 2012:45-46)

“Kimsenin gözünde bulut yok” şiirinde Ergülen, geçmişe yönelik bakışını bu şiirde de devam ettirir. Yağmur metaforu bu şiirde de karşımıza çıkar. Yağmur şairde geçmişe dönük bir olgudur. Çocukluk ile yağmuru birleştirir. Bu olgu yağmurun serinleme, ferahlama durumunu varsayarsak bir rahatlama göstergesi diyebiliriz. Bu şiirde kendi çocukluğuna soru sorar. Aslında o zamanları geri getirme isteği belirir. Olumsuz bir durumdan çıkma eğilimi gösterir. Yusuf Alper’in “Psikodinamik Açından Haydar Ergülen ve Şiiri” isimli makalesinde şunu söyler;

“Ergülen’in şiiri başlangıcından bugüne çocuksu, incelikli, duyarlı, zarif bir şiirdir. Psikodinamik açıdan kötünün olmadığı bir çocukluk ortamında büyümüştür. Onun dünyasında, nesne ilişkileri açısından oluşan ‘kendilik’inde her şey beyazdır, siyaha yer yoktur. Kendilik psikolojisi açısından ise söylenecek temel şey annesinin çok sıcak eş duyumsal bir anne kucağı sunduğu, iyi anneliğin egemen olduğu bir ortamda büyüdüğü ve çok iyi de aynalama yaptığıdır.” (Alper, 2017:119-120).

Ergülen, bu aile ortamı şiirlerindeki çocukluk dönemini aramasına neden olan olgudur. Söz konusu durum Ergülen’de çocukluk dönemine ontolojik sığınma isteğinin cevabı olarak yorumlanabilir. Ergülen çocukluk ve çocukluk dönemi anıları hakkında şöyle der (2011:51):

“Uzaktaki mavi kıza sıcak mavi mektup yazmak için tuttum anılardan da öncesini aradım. Çocukluk anılardan da öncedir. Ve aşk şiirden önce çocukluk gerektirir. Aşk olunca çocukluklar değiştirilir. İnsan kendi çocukluğunu bir arkadaşına ödünç vermeli değil mi? Hem kimsenin çocukluğu kimsede kalmaz, aşk olsun diyedir bütün bunlar, nasılsa insan bir gün çocukluğu gibi kendine kalır. Kalırız, anlarız: Çocukluk da bir şehirdir ve şehirler bazen birbirlerine konuk gitmelidir, aşk sebebiyle. Karalar denizlere bu mavi sebepten ötürü konuk giderler. Çocukluğun, şehirlerin, şiirlerin bir zaman sende ve bende, bir zaman birbirimizde konuk olması da aynı sebebin sıcaklığındandır.”

Çocukluk dönemi Ergülen’in kendi ifadelerinden anlaşılacağı üzere bir sığınma olduğu görülür. Çocukluğu bir şehre benzeterek bir mekân yaratır. Çocukluğun şehrine konuk olarak gitme isteği geçmişe dönük olan özlem durumunu ifadesinde yansıtır. Sığınılan mekân çocukluk şehir olarak imgeleşir.

(...)

Bir köy yanınca

sessizliği ölür dünyanın

Fısıltısı ölür öpüşmenin

bir orman yandığında

Yaktıklarında bir oteli

konukluğu ölür şiirin

Ölür çocukluğun kahkahası

yakılınca bir şehir

Kim ki ateşe verir

hayatı, Tanrı onların

kalplerine soğukluk verir!

Tanrım ya bu dünyayı yarattığını unut

Ya beni bu dünyada fazla unutma! (Ergülen, 2014:130).

“Tanrıya Mektup” isimli şiirde Ergülen’in çocukluk tem’i üzerinde oluşturduğu var olma duygusu devam eder. Bu şiirde de diğer ele aldığımız şiirlerinde olduğu gibi geçmiş zamanın bulunduğu çocukluk günleri mekân üzerinde imlenmiştir. Bu sefer mekân bir köy, orman ve oteldir. Bu mekanların

çağırışımını çocukluk üzerinden yapar. Yanmak: yok olmak, ortadan kalkmak anlamına gelir. Şair kendi sığınağı olan çocukluğa geri dönememe duygusu bunu verir. Tanrıya seslenerek tanrıdan sığınağı olan geçmişini ister ya da bu dünyadan göçüp gitmeği ister. Bunu ise ontolojik güvenlik kaygısıyla yapar.

3. SONUÇ

1980 sonrası Türk şiirin temsilcilerinden olan Haydar Ergülen modern dünyanın çıkmazlarından kurtulmak, var olma endişesinden sıyrılmak ve kendi ben'in huzursuzluğunu dindirmek için çocukluk dönemine sığınmıştır. Çocukluk anıları şairde o döneme tutunma isteğini doğurması o dönemin şair üzerindeki olumlu etkisindedir. Şairin biyografisinden de ulaşılabileceği üzere aile olma olgusu şairde gelişmiştir. Babanne, dayı, anne, baba, gibi ailesel kavramları şiirinde gözükmemektedir. Bu durum şairde güvenli alan oluşturma ve anılara sığınma durumuna yöneltilir. Bununla beraber şairin çocukluk döneminde yaşamış olduğu arkadaşlıkları, oyunları, hatıraları ve aile olmanın verdiği haz onda bir sahicilik kazandırır. Bu sahicilik taklit edilemez olduğundan modern dünyanın yapmacıklığı ve şaire vermiş olduğu iç huzursuzluk gibi olgulardan kurtulmanın bir yolu da çocukluğa tutunma isteği ve maziden aldığı güçtür. Bu güç şairin şiirinde yani sanatında ortaya çıkmış ve onu şiirlerinde işlemiştir. Bu durum şairin şiir yazma isteğinin temelinde yatan birkaç durumdan da biridir. Aslında ontolojik güvenlik kaygısı bu durumun asıl sebebidir diyebiliriz. Çocukluk teması Ergülen'in şiirinden ziyade deneme türü eserlerinde de ortaya çıkan bir kavramdır. Yazı yazmayı seven bir şair olan Ergülen çocukluğu tüm yazın serüveninde ortaya çıkarmış diyebiliriz. İlk şiirlerinden son şiirlerine kadar önemli bir yer tutmuştur.

Var olma güdüsü şairde çocukluk temi üzerinden incelenmiştir. Bu duygu durumu kaybedilen huzuru bulma, kendine güvenli bir ortam oluşturma isteğini doğurmuş geçmişe yönelik özlem duygusu beraberinde "çocukluk" üzerinden ortaya konmuştur. Şair kendi beni'nin sığınağını çocuklukta aramıştır. Çocuklukla beraber ele alınan geçmiş zaman durumu şair için korunaklı alan olmuştur. Bu tespitler şiiri ve diğer türden eserlerinin yanı sıra disiplinler arası bir bakışla da ortaya konmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alper, Y. (2017). Psikodinamik Açıdan Haydar Ergülen ve Şiiri. Emel Koşar, Okan Yılmaz (Ed.), *Periler Aşka Uçar Haydar Ergülen Kitabı içinde* (s.119-154). İstanbul: Artshop Yayınları.
- Bachelard, G. (2012). *Düşlemenin Poetikası*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ergülen, H. (2011). *Haziran Tekrar*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Ergülen, H. (2012). *Ölüm Bir Skandal*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Ergülen, H. (2013). *Nar Toplu Şiirleri 1*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Ergülen, H. (2014). *Hafız ile Semender Toplu Şiirleri 2*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Ergülen, H. (2017). *Zarf*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Ergülen, H. (2018). *Aşk Şiirleri Antolojisi*. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınları.
- Eroğlu, E. (2005). *Modern Türk Şiirinin Doğası*. İstanbul: Yapıkredi Yayınları.
- Frankl, V. (2015). *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Giddens, A. (2016). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kurt, M. (2009). Varoluşçuluğun Türk Edebiyatına Girişi ve Etkileri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 4, 139-154.
- Sartre, J. (2016). *Varoluşçuluk*. Bezirci, A. (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Taşdelen, V. (2017). *Kaygıdan Umuda Varoluşun Renkleri*. Ankara: Hece Yayınları.
- Tüzer, İ. (2012). *İsmet Özel Şiire Damıtılmış Hayat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.